

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

L'ART ARMÉNIEN

Պրոֆ. Սիրարիկ Տէր Ներսէսեան իր կոթողական երկերուն վրայ հոսակապ նոր հատոր մը եւս կ'աւելցնէ իր «Հայկական Արուեստը» գիրքով, որ լոյս ընծայուած է Փրանսերէն լեզուով:

Հատորը կը բաղկանայ 272 մեծադիր էջերէ, բաժնուած վեց գլուխներու:

Ա.— Հին Հայաստան, էջ 11–20.

Բ.— Քրիստոնեայ Հայաստան, 21–80.

Գ.— Բազմաթիւնեաց եւ Արծրունեաց Թագաւորութիւններ, 81–122.

Դ.— Կիլիկեան Թագաւորութիւն, 123–162.

Ե.— Աւատական Մեծ Ընտանիքներ, 163–226.

Զ.— Ետքի Շրջան, 227–244:

Ապա դրուած է հակիրճ վերջաբան մը իբրեւ եզրակացութիւն, 245–246: Մնացեալ էջերը կը պարունակեն Մանթութիւններ (249–254), Մատենագրութիւն (255–259), Նկարներու Ցանկ (260–265), եւ Ցանկ Յատուկ Անուններու (266–270):

Ճոխ է գրքին նկարազարդումը. կան ճարտարապետութեան եւ քանդակագործութեան վերաբերեալ հարիւր նկարներ, որոնց կէսը գունաւոր. եւ շուրջ 70 գունաւոր մանրանկարներ, առնուած Թ–ԺԷ դարերու ձեռագիրներէն: Հայաստանի քարտէսին տրուած է երկու էջ (8–9), իսկ Կիլիկիոյ քարտէսին մէկ էջ (124): Երկու էջ ալ յատկացուած է տասնեւերեք եկեղեցիներու յատկազօրներուն (34–35):

Վերոյիշեալ վեց բաժանումներու տակ յաջող կերպով ներկայացուած են հայկական արուեստներու գլխաւոր ճիւղերը, ճարտարապետութիւն, Քանդակագործութիւն, Նկարչութիւն, եւ Մանրանկարչութիւն: Տեղ տրուած է նաեւ ոսկերչութեան եւ սեղանագործութեան:

Մանրանկարչութեան վերաբերող էջերուն մէջ նմոյշներ տրուած են շուրջ քսան նշանաւոր արուեստագէտներէ, զորս աւելորդ չենք նկատեր յիշելու յատուկ, ժամանակագրական կարգով:

Այդ անուններ մանրանկարչներն են.

Թէոդորոս (նկարք, Թիւ 90, 91)

Ստեփանոս (Թիւ. 1205, նկ. 163)

Մարգարէ (1211, նկ. 164, 165)

Գրիգոր (1232, նկ. 167)

Թորոս Ռօսլին (1256 – 1268)

Յովսափ (1273, նկ. 101, 103)

Մոմիկ (1283 – 1339)

Թորոս Տարօնեցի (1307 – 1346)

Սարգիս ՔՀն. Պիծակ (1307 – 1354)

Թորոս Սարկաւազ (1311, նկ. 168)

Լևոն ՔՀն. Լադրցի (1316, նկ. 117)

Աւազ Դպիր (1329 – 1358)

Մինաս Կրօնաւոր (1432 – 1483)

Քաչատուր (1455, նկ. 175)

Գրիգորիս Կթղ. Աղթամարցի (1536, նկ. 177)

Յակոբ Զուղայեցի (1587, նկ. 181, 182)

Հայրապետ Դպիր (1645, նկ. 178, 179)

Քանդակագործութեան բաժնին մէջ կ'ուզենք անդրադառնալ Քարապախի Հնամենի կոթողին (նկ. 39), որուն վրայ պատկերուած երկու անձերէն այն որ labarum-ը կը կրէ կարելի է համարիլ Կոստանդիանոս թագաւորը, եւ անոր մօտ կեցող «չանազուխ» (cynocephale)՝ Տրդատ թագաւորը:

Նոյնպէս անդրադառնալով Բագրատունեաց առաջին թագաւոր Աշոտին, հարկ է ըսել թէ սա Սմբատ Խոստովանողի որդի Աշոտն իսկ է, որ արդէն իշխանաց իշխան էր: Այդպէս ալ գրուած է յարգելի հեղինակին կողմէ իր The Armenians աշխատանքին մէջ (էջ 34):

Արուեստի պատմութեամբ զբաղող գիտուններուն համար յատկապէս, եւ արուեստասէր ընթերցողներուն համար առհասարակ, շատ հաճելի եւ օգտակար գիրք մըն է այս, որ պատուաւոր տեղ մը պիտի գրաւէ շատ մը արուեստասէրներու զբաղարաններուն մէջ:

Մեծապէս շնորհաւորելի է Աղն. Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեան՝ Հայ մշակոյթի ուսումնասիրման եւ պանծացման նուիրուած իր այս չքեղ հրատարակութեան առթիւ:

Ն. ԱՐՔ. ԾՈՒԱԿԱՆ